

Nr 17.

Ankom till riksdagens kansli den 10 mars 1931 kl. 4,30 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge den 10 februari 1931 avslutad konvention angående indrivning av underhållsbidrag, m. m.

Genom en den 13 februari 1931 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 78, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll samt med överlämnande av en mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge den 10 februari 1931 avslutad konvention angående indrivning av underhållsbidrag, dels äskat riksdagens godkännande av nämnda konvention *dels ock* föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge.

Konventionstexten.

Konventionen har upprättats och i propositionen intagits i sex texter, en för vardera av Sverige, Danmark, Island och Norge samt två (å resp. finska och svenska språken) för Finland.

Den för Sveriges del — under förbehåll om ratifikation av Kungl. Maj:t med riksdagens samtycke — antagna konventionen innehåller följande:

Artikel 1.

Lagakraftvunnen dom, administrativ myndighets beslut eller skriftlig förbindelse, varigenom i en av de fördragsslutande staterna någon förpliktats eller utfäst sig att utgiva underhållsbidrag till make, förutvarande make, barn i äktenskap, styvbarn, adoptivbarn, barn utom äktenskap eller moder till sådant barn och varå verkställighet kan vinnas i den staten, skall på begäran omedelbart verkställas i annan fördragsslutande stat. Detsamma skall gälla sådant i Sverige eller Finland av rätten, domaren eller överexekutor meddelat beslut, som kan verkställas lika med lagakraftvunnen dom.

Är genom dom eller beslut i den stat, där verkställighet sökes, bidrag bestämt till lägre belopp eller ock fastställt, att underhållsskyldighet ej föreligger, kan verkställighet i strid häremot ej påfordras i den staten.

Är skyldigheten att utgiva bidrag till barn utom äktenskap eller till sådant barns moder genom dom eller föreläggande fastställd i stat, där den bidragspliktige icke hade medborgarskap eller hemvist, kan verkställighet ej påfordras, med mindre han inställt sig i rättegången eller ock, medan han uppehöll sig i landet, i behörig tid erhållit kännedom om stämningen eller föreläggandet.

Artikel 2.

Framställning om erhållande av verkställighet göres och mottages:
i Danmark av vederbörande ministerium eller av överövrighed;
i Finland av ministeriet för utrikesärendena;
i Island av justitsministeriet;
i Norge av vederbörande departement; samt
i Sverige av utrikesdepartementets rättsavdelning eller av länsstyrelse.

Den myndighet, som gör framställningen, skall därvid foga bevis, att domen, beslutet eller förbindelsen uppfyller de i artikel 1 första och tredje styckena för verkställighet stadgade villkor.

Handling, som är avfattad på finska eller isländska språket, skall vara åtföljd av bestyrkt översättning i erforderliga delar till danska, norska eller svenska språket.

Artikel 3.

Verkställigheten sker i varje stat enligt där gällande lag men kan, där fråga är om skriftlig förbindelse, som ej är fastställd av domstol eller administrativ myndighet, begränsas till införsel i avlöning eller vad därmed i förevarande hänseende är likställt.

Verkställigheten försiggår utan utgift för den berättigade, såframt den ej skall ske i den ordning, som gäller beträffande fast egendom.

Influtet belopp översändes till den myndighet, som gjort framställningen.

Artikel 4.

Bestämmelserna om underhållsbidrag avse jämväl bidrag till förlossnings- och barnsängskostnader samt till utgifter för barns särskilda utbildning, så ock för dess dop, konfirmation, sjukdom och begravning.

Artikel 5.

Kostnadsersättning, som ålagts den bidragspliktige i anledning av underhållsfrågans prövning, kan indrivnas enligt reglerna i denna konvention.

Artikel 6.

Denna konvention skall ratificeras och ratifikationerna skola utväxlas i Oslo så snart ske kan.

Konventionen träder i kraft den 1 januari eller den 1 juli, som infaller näst efter det ratifikationerna utväxlats.

Envar av staterna kan i förhållande till envar av de övriga uppsäga konventionen till upphörande från och med den 1 januari eller den 1 juli, som infaller näst efter sex månader, sedan uppsägningen skedde.

Lagförslaget.

Det genom propositionen framlagda lagförslaget har följande lydelse:

Förslag

till

Lag om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge.

Häri genom förordnas, att vid tillämpning här i riket av den mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge den 10 februari 1931 avslutade konventionen angående indrivning av underhållsbidrag följande skall lända till efterrättelse:

1 §.

Lagakraftvunnen dom, administrativ myndighets beslut eller skriftlig förbindelse, varigenom i Danmark, Finland, Island eller Norge någon förpliktats eller utfäst sig att utgiva underhållsbidrag till make, förutvarande make, barn i äktenskap, styvbarn, adoptivbarn, barn utom äktenskap eller moder till sådant barn, skall på begäran omedelbart verkställas här i riket efter vad nedan sägs.

Är genom dom eller beslut här i riket bidrag bestämt till lägre belopp eller ock fastställt, att underhållsskyldighet ej föreligger, kan verkställighet i strid häremot ej påfordras.

2 §.

Framställning om erhållande av verkställighet göres hos utrikesdepartementets rättsavdelning eller hos länsstyrelsen,

om bidraget fastställts i Danmark, av vederbörande ministerium eller ock av amtman eller överpresidenten i Köpenhamn;

om bidraget fastställts i Finland, av ministeriet för utrikesärendena;

om bidraget fastställts i Island, av justitieministeriet; samt

om bidraget fastställts i Norge, av vederbörande departement.

Vid framställningen skall vara fogat bevis av den myndighet, som gjort framställningen, att domen, beslutet eller förbindelsen uppfyller de villkor för verkställighet, som stadgas i första och tredje styckena av artikel 1 i ovan nämnda konvention.

Handling, som är avfattad på finska eller isländska språket, skall vara åtföljd av bestyrkt översättning i erforderliga delar till svenska, danska eller norska språket.

3 §.

I avseende å verkställigheten skall gälla vad om svensk domstols lagakraftägande dom är stadgat. Verkställigheten försiggår utan utgift för den berättigade, såframt den ej skall ske i den ordning, som gäller beträffande fast egendom. Utgift, för vilken befrielse sålunda njutes, skall gäldas av allmänna medel.

Influtet belopp översändes genom rättsavdelningen eller länsstyrelsen till den myndighet, som gjort framställningen.

4 §.

Vad i denna lag stadgas om underhållsbidrag avser jämväl bidrag till förlösning- och barnsängskostnader samt till utgifter för barns särskilda utbildning, så ock för dess dop, konfirmation, sjukdom och begravning.

5 §.

Kostnadsersättning, som ålagts den bidragspliktige i anledning av underhållsfrågans prövning, kan indrivnas enligt reglerna i denna lag.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen bestämmer.

Genom denna lag upphäves vad i förordningen den 15 juni 1861 (nr 35) om verkställighet i Sverige av domar och utslag, meddelade av domstol i konungariket Danmark, finnes stadgat rörande de ämnen, som i förevarande lag avses.

I fråga om de skäl, som ligga till grund för konventionen och lagförslaget, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas här nedan, hänvisa till de vid propositionen fogade protokollen ävensom till ett nedan närmare omförmält, av lagberedningen avgivet betänkande i ämnet.

Genom beslut den 16 april 1926 antog Kungl. Maj:t en av den norska regeringen gjord framställning om deltagande i förhandlingar med danska, finska och norska regeringarna för åstadkommande av en ordning angående indrivning i en av staterna av underhållsbidrag, som fastställts i någon av de övriga. Jämväl Danmark och Finland antogo den norska inbjudan.

Från svensk sida deltog jämlikt Kungl. Maj:ts förordnanden i förhandlingarna lagberedningens ordförande f. d. justitierådet B. Ekeberg samt numera justitierådet A. Lindhagen och revisionssekreteraren E. Lind.

Ett under möte i Oslo år 1927 uppgjort utkast till konvention tillställdes överståthållarämbetet samt de av Kungl. Maj:ts befallningshavande, som antogos främst få att handlägga hithörande ärenden, nämligen befallningshavandena i Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Värmlands, Jämtlands och Norrbottens län, ävensom statens inspektör för fattigvård och barnavård samt utrikesdepartementets rättsavdelning; och inkommo yttranden från dessa myndigheter.

Till ett av de delegerade därefter uppgjort förslag till konvention mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge angående indrivning av underhållsbidrag utarbetade de svenska delegerade särskilda motiv, varjämte av dem uppgjordes förslag till lag om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fast-

Konventionens och lagförslagens tillkomst.

ställda i Danmark, Finland och Norge. Förslagen till konvention och lag jämte motiv sammanfördes i ett den 29 juni 1929 framlagt betänkande under rubriken »Lagberedningens förslag angående vissa internationella rättsförhållanden II» (Statens offentliga utredningar 1929: 13).

Sedan lagrådets utlåtande infordrats över de i betänkandet innefattade förslagen, avgav lagrådet den 2 oktober 1929 utlåtande, vari lagrådet gjorde vissa smärre erinringar mot förslagen. I anledning härav blevo konventionsförslagen föremål för ytterligare överläggningar i samband med förhandlingar, som under hösten 1929 i andra ämnen ägde rum mellan delegerade för de nordiska länderna. Det på vissa punkter ändrade konventionsförslaget godkändes därefter av Kungl. Maj:t den 29 november 1929.

I en den 30 maj 1930 dagtecknad, till ministern för utrikes ärendena ställd skrivelse anmälde danska beskickningen i Stockholm, att den isländska regeringen — som på grund av kommunikationsförhållandena nödgats avstå från att låta sig representeras vid konventionsförhandlingarna — önskade ansluta sig till konventionen. Lagrådet lämnade i utlåtande den 28 augusti 1930 utan anmärkning de ändringsförslag, som påkallades av Islands anslutning till konventionen, varefter Kungl. Maj:t den 12 september 1930 godkände dessa ändringar.

Konventionen har därefter den 10 februari 1931 i Oslo undertecknats av befullmäktigade ombud för de fem ländernas regeringar.

*Översikt
över kon-
ventionens
innehåll.*

Vid Kungl. Maj:ts beslut den 29 november 1929 lämnade föredragande departementschefen, statsrådet Bissmark, följande översikt över det i lagberedningens betänkande framlagda konventionsförslaget:

I alla de nordiska ländernas inre lagstiftning finnas regler om fastställande och uttagande av underhållsbidrag, som på ett verksamt sätt tillgodose de underhållsberättigades intressen. Den underhållspliktige kan emellertid genom flyttning från ett nordiskt land till ett annat undandraga sig bidragets uttagande. Utländsk dom eller annat avgörande är nämligen icke i något av de fyra länderna exekutionstitel, om ej särskild överenskommelse därom ingåtts. Mellan de nordiska länderna existerar emellertid på detta område ej någon annan överenskommelse än den år 1861 mellan Sverige och Danmark ingångna konventionen om ömsesidig verkställighet av domar och utslag, vilken omfattar också vissa underhållsbidrag; denna gör emellertid ej tillfyllest, bland annat enär avtalen om underhållsbidrag ej falla under konventionen och denna överhuvud ej avser verkställighet genom införsel. Konventionsförslaget avser nu att råda bot på missförhållandet att den underhållspliktige genom flyttning till annat nordiskt land undandraget sig skyldighetens fullgörande; var än i Norden han vistas, skall exekution kunna ske.

Även de, som ej äro medborgare i konventionsstat, omfattas av förslaget. En utländsk underhållsskyldig bör lika litet kunna draga sig undan som en medborgare i en nordisk stat, och är utlänningen berättigad till underhåll, bör han i förevarande avseende ej vara sämre ställd än en medborgare i något av de nordiska länderna.

Förslaget avser allenast bidrag, som ha sin grund i en civilrättslig underhållsplikt. Utanför falla sålunda kostnader för den underhållsberättigade, som det allmänna på grund av offentligträttsliga regler åsamkats. De civilrättsliga underhållsbidragen omfattas av konventionen, ändå att de fastställts före dennas ikraftträdande.

Exekutionstitlar enligt förslaget äro lagakraftvunnen dom, administrativ myndighets beslut eller skriftlig förbindelse att utgiva underhållsbidrag. Att nämnda förbindelser omfattas av förslaget är för oss av mycket stor praktisk betydelse, särskilt i vad rör bidrag till utomäktenskapliga barn; i ej mindre än 90 procent av de fall, då faderskap och därå grundad underhållsskyldighet hos oss fastställles, sker sålunda detta genom frivilligt erkännande. En förutsättning för att ett i en av konventionsstaterna träffat avtal om underhållsbidrag skall vara verkställbart i de övriga är, att verkställighet kan vinnas i den stat, där avtalet slutits. I fråga om svensk förbindelse kräves det sålunda, att stadgad form iakttagits och att förutsättningarna i övrigt för införsel äro för handen. Administrativ myndighets beslut har exigibilitet, därest det kan verkställas i det land, där det meddelats.

När fråga är om verkställighet utanför domslandet av dom eller annan exekutionstitel, är städse ett av huvudproblemen, huruvida verkställigheten skall i varje särskilt fall vara beroende på en prövning i exekutionslandet av den dömande myndighetens kompetens eller avgörandets formella riktighet och exekution således först få ske med stöd av ett beslut, som efter verkställd prövning meddelas av myndighet i detta land (exekvatur), eller om omedelbar verkställighet skall kunna ske. I regel brukar fordran på exekvatur uppställas, men förslaget intager den motsatta ståndpunkten. Detta har berott på den nära överensstämmelsen mellan de nordiska staternas materiella bestämmelser angående underhållsbidrag och på det ömsesidiga förtroende, som råder med avseende å dessa bestämmelsers handhavande. Den intagna ståndpunkten medför minskad tidsutdräkt för sökanden och minskat besvär för exekutionslandets myndigheter.

Från regeln om exigibilitet har i förslaget stadgats det undantaget, att om genom dom eller beslut i den stat, där verkställighet sökes, bidrag är bestämt till lägre belopp eller ock är fastställt, att underhållsskyldighet ej föreligger, verkställighet i strid häremot ej kan påfordras i den staten. Detta stadgande i dess förra del har tillkommit med hänsyn till att för närvarande ej råder full enhetlighet mellan de nordiska staternas prisnivå, arbetslöner m. m. Särskilt på grund av den i Finland i förhållande till de övriga nordiska länderna rådande lägre prisnivån understiga de bidrag, som fastställas i detta land, de belopp, som i motsvarande fall utgå i de övriga länderna. Har exempelvis, efter det bidrag till ett utomäktenskapligt barn utdömts i Finland, den underhållspliktige mannen flyttat till Sverige, kan den här rådande högre prisnivån medföra, att en höjning av bidragets belopp sker. Flyttar nu mannen tillbaka till Finland, bör ej det i Sverige fastställda högre beloppet kunna uttagas i Finland, där ett efter de finska förhållandena avpassat belopp bestämts. Det i Sverige fastställda bidraget bör däremot kunna exekveras i Danmark eller

Norge; skulle emellertid i något av dessa land ett beslut om sänkning hava utverkats, kan verkställighet för det överskjutande beloppet ej ske där.

Såsom ett undantag från huvudregeln om nordisk exigibilitet har vidare upptagits en föreskrift, att om skyldigheten att utgiva bidrag till utomäktenskapligt barn eller dess moder är fastställd i stat, där den bidragspliktige ej har medborgarskap eller hemvist, verkställighet ej kan påfordras, med mindre han inställt sig i rättegången eller ock, medan han uppehöll sig i landet, i behörig tid erhållit kännedom om stämningen (i Norge: föreläggandet). Att ett motsvarande förbehåll ej gjorts i vad angår övriga grupper underhållspliktiga beror på, att berörda fall äro de enda, där själva det familjerättsliga band, varå underhållsskyldigheten grundas, är föremål för tvist.

Framställning om verkställighet förmedlas av offentlig myndighet. I förslaget äro de myndigheter angivna, som äga göra och mottaga sådan framställning. Dessa myndigheter äro i Sverige utrikesdepartementets rättsavdelning eller länsstyrelse. Den myndighet, som mottager framställningen, har att tillse allenast, att den gjorts av vederbörande myndighet och att därvid fogats vederbörligt bevis.

Verkställighet sker i var stat enligt där gällande lag. Detta innebär, att verkställighet ej kan i något land ske medelst annan exekutionsform än som är känd i det landet; hos oss kan alltså verkställigheten ske genom utmätning eller införsel. Regeln innebär vidare, att verkställighet i exekutionslandet kan påfordras allenast i sådan form som där eljest kommer till användning med avseende å sådan exekutionstitel, varom fråga är. Härav följer t. ex., att ett finskt avtal om underhållsbidrag till utomäktenskapligt barn, vilket i Finland kan verkställas genom införsel eller utmätning, hos oss kan exekveras endast genom införsel.

Enligt förslaget skall verkställighet försiggå utan utgift för den berättigade. Den förrättningskostnad, som ej kan uttagas ur utmätt egendom, gäldas sålunda i stället av exekutionslandet. Detta äger ej hos det land, varifrån verkställigheten begärts, utkräva ersättning för sina utgifter.

Sedan verkställighet skett i exekutionslandet, skall det belopp, som därvid influtit, översändas till den myndighet, som gjort framställningen.

Enligt särskilt stadgande i förslaget avse bestämmelserna om underhållsbidrag jämväl bidrag till förlossnings- och barnsängskostnader samt till utgifter för barns särskilda utbildning, så ock för dess dop, konfirmation, sjukdom och begravning.

På grund av gällande forumregler är det ofta ej möjligt för en i Sverige bosatt moder till barn utom äktenskap — svensk eller utländsk medborgare — att överhuvud taget få ett underhållsanspråk mot barnets fader prövat, om denne har hemvist i Norge. I sistnämnda land kan talan icke anhängiggöras, ty enligt norsk rätt skall saken handläggas vid moderns forum. Enligt svensk lag åter skall talan upptagas antingen vid svarandens — mannens — forum eller vid lägersmålsforum. Om nu mannen ej har forum här i landet och lägersmålet ej heller ägt rum här, finnes varken i Sverige eller Norge forum för upptagande av moderns talan. I de svenska gränstrakterna till Norge har

nämnda förhållande, enligt vad erfarenheten utvisar, ej sällan lett till, att den svenska modern och hennes barn lämnats rättslösa. Är däremot modern bosatt i Norge men fadern i Sverige, kan bidragsplikten fastställas antingen vid moderns norska forum eller vid barnafaderns forum här i riket.

Berörda missförhållande kommer att bli avhjälpt, därest det föreliggande förslaget antages. Norges delegerade har sålunda förklarat sig ämna föreslå sådan ändring i de norska forumreglerna, att yrkande om underhållsbidrag till barn utom äktenskap eller dess moder må upptagas ej blott vid moderns eller efter hennes död barnets forum i Norge utan även — om modern eller barnet är bosatt i annan nordisk stat — vid barnafaderns norska forum. Någon föreskrift härom har ej kunnat upptagas i konventionen, som blott avser verkställighet, men den nämnda norska lagändringen är en förutsättning för Sveriges anslutning till konventionen.

Konventionen träder i kraft den 1 januari eller den 1 juli, som infaller näst efter det ratifikationerna utväxlats i Oslo. Envar av staterna kan i förhållande till envar av de övriga uppsäga konventionen till upphörande från och med den 1 januari eller den 1 juli, som infaller näst efter sex månader, sedan uppsägningen skedde.

De ändringar, som vidtogos i det med ovan intagna redogörelse avsedda konventionsförslaget, berörde icke de angivna punkterna i detsamma i vidare mån än att såsom föremål för exekution upptogs — jämte lagakraftvunnen dom, administrativ myndighets beslut eller skriftlig förbindelse — jämväl sådant i Sverige eller Finland av rätten, domaren eller överexekutor meddelat beslut, som kan verkställas lika med lagakraftäggande dom.

Genom den föreslagna lagen om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge, skulle de med dessa länder överenskomna reglerna införlivas med den svenska rätten. Lagförslaget ansluter sig till konventionstexten, som dock här anpassats uteslutande efter den svenska rättstillämpningens behov. Genom den nya lagen skulle upphävas vad i förordningen den 15 juni 1861 om verkställighet i Sverige av domar och utslag, meddelade av domstol i konungariket Danmark, finnes stadgat rörande de ämnen, som i den nya lagen avses.

*Lagförslagens
innehörd.*

Genomförandet av den i konventionen stadgade ordningen för indrivning av underhållsbidrag de nordiska länderna emellan skulle enligt utskottets mening vara av största värde. Utskottet vill således förorda konventionens godkännande. Såsom föredragande departementscheferna yttrat till statsrådsprotokollen för den 29 november 1929 och den 13 februari 1931, bör dock en ratifikation av konventionen från Sveriges sida förutsätta, att sådan ändring av de i Norge gällande forumreglerna kommer till stånd, att talan om underhållsbidrag till utomäktenskapligt barn eller dess moder kan föras vid barnafaderns forum.

Utskottet.

Vid granskning av det framlagda lagförslaget har utskottet ej funnit anledning till erinran däremot.

- Under åberopande av vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa, att riksdagen måtte godkänna förevarande konvention samt antaga det framlagda lagförslaget.

Stockholm den 10 mars 1931.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman*, greve *Spens*, *Klefbeck**, *Larson* i *Lerdala**, *Anderson* i *Hägelåkra*, *Hjalmarsson*, *Julin* och *Nördborg**;

från andra kammaren: herrar *Björkman**, *Nilsson* i *Antnäs*, *Lindley**, *Olsson* i *Rimforsa*, *Johansson* i *Brånalt**, fru *Östlund* samt herrar *Olsson* i *Mellerud** och *Rudén*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.